

Actie voor de hoogveenglanslibel!

Samen sterk bij soortbescherming

De hoogveenglanslibel is een soort die volop in de aandacht staat sinds het in 2005 verschenen soortbeschermingsplan. De afgelopen jaren is veel extra kennis opgedaan over de ecologie van de soort. Bovendien zijn er enkele nieuwe populaties ontdekt en zijn er op een aantal locaties concrete maatregelen uitgevoerd met als **doel het leefgebied van de hoogveenglanslibel te verbeteren en te vergroten.**

— Jaap Bouwman (Unie van Bosgroepen), Dick Groenendijk (De Vlinderstichting), Bernard Rouffaer (landgoed Lankheet), Jap Smits (Staatsbosbeheer) en Jacob van der Weele (Landschap Overijssel).

Pas uitgesloten
vrouwkje
hoogveenglanslibel
op Lankheet

foto Jaap Bouwman

> De hoogveenglanslibel

De hoogveenglanslibel heeft in Europa een sterk versnipperd areaal. De soort is vrij algemeen in Scandinavië, de Alpen en verder naar het oosten in Europa. In het westelijke laagland, waaronder Nederland, is de situatie duidelijk anders, hier is de soort veel zeldzamer. De hoogveenglanslibel is een typische hoogveensoort die zich uitsluitend voortplant op locaties waar open water vrijwel ontbreekt. De locaties bestaan uit veenputjes en slenken die gevuld zijn met water en gemiddeld voor meer dan 90% begroeid zijn met veenmossen. Een belangrijk deel van dit veenmos bestaat uit bultvormende soorten, vaak met een begroeiing

van veenpluis, gewone dophei en kleine veenbes. Deze veenputjes zien er in eerste instantie niet uit als geschikt leefgebied voor libellen en dat is precies de reden waarom ze geschikt zijn voor de hoogveenglanslibel. De larven van de hoogveenglanslibel zijn extreem langzame groeiers. De ontwikkeling duurt meerdere jaren en kan wel vijf jaar in beslag nemen. Hierdoor zijn ze extra gevoelig voor predatie door bijvoorbeeld andere libellenlarven. Omdat vrijwel geen andere soorten zich kunnen voortplanten in deze veenputjes, heeft de hoogveenglanslibel als het ware het alleenrecht op dit type voortplantingsbiotoop.

De hoogveengebieden waar de soort zich voortplant, liggen vaak omsloten door of in de nabijheid van bos. De aanwezigheid van bos is van belang voor net uitgeslopen dieren als beschutting en als jachtgebied voor de volwassen dieren.

Het soortbeschermingsplan

In het soortbeschermingsplan dat loopt van 2005-2010 zijn de volgende hoofddoelen geformuleerd:

1. Verspreiding van de kennis over ecologie van de hoogveenglanslibel bij beheerders; het geven van advies op maat en uitvoering van soortgerichte maatregelen.

2. Informatie over verspreiding en ecologie van de hoogveenglanslibel vergroten en zorgen dat deze kennis gebruikt wordt voor systeemvisies over hoogvenen en hydrologische herstelmaatregelen.

Voordat het soortbeschermingsplan gepubliceerd was, was de kennis in ons land over deze verborgen levende soort beperkt. Door gericht onderzoek is deze kennis snel toegenomen. Deze toegenomen kennis heeft zich verder vertaald in een reeks aan adviezen en maatregelen.

In twee gebieden zijn de afgelopen jaren maatregelen uitgevoerd om het leefgebied van de hoogveenglanslibel te verbeteren of te

vergroten. Deze maatregelen hadden betrekking op het opnieuw graven van veenputjes en het verwijderen van bosplag op hoogveen. De maatregelen zijn uitgevoerd op het Landgoed Lankheet en in de Reusselse moeren. Beide maatregelen worden hieronder toegelicht.

Lankheet

Het landgoed Lankheet ligt ten zuiden van Haaksbergen op de grens van de provincies Gelderland en Overijssel (zie ook enkele artikelen over dit waterlandgoed in Vakblad mei 2008). Het is een gevarieerd gebied met onder andere vochtige en droge heide en elzenbroekbos. Daarnaast zijn er enkele vennen aanwezig

en een kleine hoogveen kern. Het voorkomen van de hoogveenglanslibel in Lankheet is pas bekend sinds 2008. Het gebied vormt ook voor andere bijzondere soorten een goed leefgebied waaronder hazelworm, bont dikkopje en gentiaanblauwtje. Ondanks de geringe oppervlakte van het veentje werden hier in het voorjaar van 2009 tientallen larvenhuidjes gevonden. Het gaat hier dus om een vrij grote populatie. De vegetatie bestaat hier uit pijpenstrootje, grote oppervlakten beenbreek, veenpluis en veenmossoorten waaronder waterveenmos en hoogveenveenmos. Andere delen van het gebied worden door pas uitgeslopen dieren gebruikt om beschutting te zoeken en te jagen. De soort kan dan zowel aan de Overijsselse kant als aan de Gelderse kant worden waargenomen.

De voortplantingslocatie van de hoogveenglanslibel is klein. Omdat tijdens een bezoek van De Vlinderstichting en Landschap Overijssel in het najaar van 2008 geconstateerd werd dat het

veentje aan het dichtgroeien was met bos, werd gezamenlijk met de beheerder besloten om in de winter van 2008/2009 over te gaan tot actie. In november 2008 werden de bomen gemerkt die zouden worden gekapt. Deze zijn gekapt in januari 2009. Tijdens de werkzaamheden was de grond bevroren wat het werk in de waterrijke delen van de veenputten vergemakkelijkte. De bomen werden afgezaagd en vervolgens met de hand verplaatst naar hoger gelegen delen van het gebied. Langs het noordoostelijke deel van het veentje werd ongeveer een boom lengte aan bomen verwijderd, waardoor het veentje een grotere openheid gekregen heeft zonder zijn beschutting te verliezen. Daarnaast werd een aantal bomen, die vlak naast voor de hoogveenglanslibel geschikte veenputjes stonden, verwijderd. Deze zorgden voor beschaduwing van het veenputjes en inval van blad waardoor de groei van veenmossen werd belemmerd en deze minder geschikt werden als voortplantingsbiotoop voor de hoogveenglanslibel.

Reusselse Moeren

De Reusselse Moeren ligt ten zuiden van Reusel in de provincie Brabant strak tegen de Belgische grens aan. Het hoogveenreservaat is in het verleden ontwaterd en grotendeels verveend. In het afgegraven deel is opnieuw veen gegroeid. In de oorlogsjaren is deze veenlaag plaatselijk opnieuw afgegraven. In de ontstane kuilen is verlanding opgetreden met veenpluis en veenmossen, waaronder hoogveenveenmos. Het terrein kenmerkt zich door een uitbundige groei van gagel. Het gebied is ook belangrijk voor andere bijzondere soorten, waarbij vooral de grote populatie van de gladde slang in het oog springt. Het voorkomen van de hoogveenglanslibel in de Reusselse Moeren is bekend sinds 1998. De soort plant zich voort in het centrale deel van het terrein.

De populatie van de hoogveenglanslibel in de Reusselse Moeren is relatief klein. Het gebied wordt bedreigd door verdroging, maar recent

Met een kleine kraan werden in september 2008 circa 150 kleine veenputjes in de Reusselse Moeren gegraven.

foto Jap Smits

Close up van een nieuw gegraven 'eendagsputje' in de Reusselse Moeren.

foto Dick Groenendijk

foto Jaap Bouwman

Aan de hand van achtergebleven larvenhuidjes is goed te zien in welke veenputjes succesvolle voortplanting heeft plaatsgevonden.

zijn succesvol anti-verdrogingsmaatregelen genomen. Voortplanting van de hoogveenglanslibel vindt plaats in een beperkt aantal geschikte veenputjes. Deze veenputjes zijn sterk verland en deels overgroeid met gagel en andere houtige begroeiing. Om de populatie van de hoogveenglanslibel te versterken was uitbreiding van de voortplantingsbiotoop nodig. In september 2008 zijn met een klein kraantje ruim 150 nieuwe veenputjes gegraven in de directe omgeving van de locatie waar de hoogveenglanslibel zich nu voortplant. Deze putjes wisselden in grootte en diepte, maar waren gemiddeld enkele vierkante meters groot en circa 50 centimeter diep. Mede door de genomen anti-verdrogingsmaatregelen, is het de verwachting dat deze nieuwe veenputjes binnen een aantal jaren nieuw leefgebied voor de hoogveenglanslibel zullen vormen. Naast uitbreiding in de Reusselse Moeren is het tegelijkertijd belangrijk om het leefgebied van de hoogveenglanslibel verder uit te breiden door potentiële gebieden geschikt te maken. Simultaan met het graven van veenputjes in de Reusselse Moeren is daarom een klein gebied in de buurt van Witrijt geschikt gemaakt voor de hoogveenglanslibel. Dit gebiedje ligt 8 kilometer ten oosten van de Reusselse Moeren. Ook hier zijn veenputjes gegraven en in een deel van het gebied bomen gekapt. In totaal werden enkele tientallen volwassen berken verspreid door het terrein gekapt en ook een deel van de lagere opslag werd verwijderd. Het is nog even afwachten of de hoogveenglanslibel het gebied weet te vinden, maar de ontwikkelingen van de veenputjes in beide gebieden zullen de komende jaren nauwlettend worden gevolgd.

Conclusies

De uitvoering van deze maatregelen voor de hoogveenglanslibel is een goed voorbeeld hoe meerdere partijen gezamenlijk een plan vertalen in concrete acties. De uitgevoerde maatregelen zullen waarschijnlijk niet alleen positief zijn voor de hoogveenglanslibel, maar ook andere bijzondere soorten zoals gladde slang, heideblauwtje en kleine veenbes kunnen profiteren van het herstel van het hoogveen. De komende jaren is het van belang dat meerdere hoogveengebieden hersteld worden. De leefgebiedenbenadering biedt hiervoor een goed instrument. De hoogveenglanslibel kan daarbij worden gezien als belangrijkste vlaggenschip bij hoogveenherstelprojecten.<

j.bouwman@bosgroepen.nl